

GRYTNÄS KYRKA

Östanbyn 46:1; Grytnäs församling; Avesta kommun; Dalarnas län

BESKRIVNING OCH HISTORIK

Talrika fornlämningar från stenåldern och järnåldern vittnar om bygdens betydelse redan under förhistorisk tid. Senare kom järnhanteringen att gynna utvecklingen i denna del av Bergslagen, men det bördiga landskapet kring Dalälven bidrog också tidigt till byarnas välstånd. Grytnäs vidsträckta socken bildades redan under medeltiden. Kring kyrkan med sitt strategiska läge, intill Grytnäsån där flera vägar möts, växte en betydande kyrkby fram.

Grytnäs nuvarande kyrka har tillkommit i flera etapper och genomgått ett flertal förändringar under århundraden. Ett inhugget årtal som ännu på 1700-talet var synligt på kyrkans gamla västport (VP 1764) avslöjar möjligtvis att kyrkans äldsta del invigdes 1309. Första stenkyrkan var uppförd av oputsad gråsten med inslag av tegelornamentik och murarna täcktes av ett högre spånklätt sadeltak. Långhusets plan var rektangulär och kyrkan var tillbyggd med sakristia i norr och vapenhus av brädor i söder. Kyrkorummet hade ursprungligen endast ett brädfodrat platt innertak som under slutet av 1400-talet kom att ersättas med två stjärnvalv av putsat tegel. Valv och väggar dekorerades sedan på 1500-talet med rik målad ornamentik.

Ännu på 1600-talet hade kyrkan blygsamma dimensioner, och bestod endast av två travéer. Den saknade fortfarande torn men en äldre klockstapel ersattes då med en ny. Befolkningstillväxten i bygden tvingade dock fram en utvidgning av byggnaden; och år 1730 skapades ett nytt kor genom att tillföra en ny travé till långhuset. Samtidigt, i tidens anda, överkalkades kyrkorummets medeltida målningar medan en ny bänkinredning infördes. Drygt 15 år senare utvidgades sakristian till sin nuvarande storlek.

Trots sina medeltida anor präglas kyrkan utvändigt av nyklassicismens formspråk. Orsaken är framför allt 1790-talets om- och tillbyggnad. Det var då som tornet med sina märkliga proportioner tillkom medan det högt resta sadeltaket över långhuset ersattes med nuvarande lägre

brutna tak. Förvandlingen var ett verk av byggmästare Eric Sjöström, som svarade för ett stort antal kyrkoombyggnader av samma karaktär under perioden.

På 1800-talet drabbades kyrkan av en rad ”moderniseringar”. Vapenhuset i söder revs, liksom altarbord och gravhällar i kyrkorummet. De gamla blyspröjsade fönstren ersattes med nuvarande modell, predikstolen från 1600-talen gav plats för en ny, de slutna bänkarna fick ge plats för ”ekmålade soffor”, dörröppningen mot sakristian förstörades och tillfördes en ny dörr och den grönmarmorade altaruppsatsen övermålades i vitt och guld. En betydande del av inventarierna och inredningen avyttrades på auktion. Bland övriga nyheter var installationen av värmekaminer och av kyrkans första orgelverk.

På 1930-talet genomfördes en omfattande restaurering under ledning av arkitekt G. Holmdahl. Åtgärderna som vidtogs inriktades huvudsakligen på att försöka återställa så mycket som möjligt av kyrkans medeltida karaktär och tidigare inredning och utsmyckning. Det är i detta sammanhang som de överkalkade medeltida målningarna frilades.

De numera synliga blindingarna i långhusets fasader och i östra gaveln var under en period igensatta, men frilades i samband med renoveringen på 1960-talet. Vid samma tillfälle ersattes takens ursprungliga järnplåt med nuvarande kopparplåt.

Kyrkomiljön

Kyrkan är anlagd vid den lilla Grytnäsån som slingrar sig förbi kyrkplatsen och kyrkogården, från öster till väster. Den gamla bevarade stenbron i väster påminner om det strategiska läget, intill två vägkorsningar. Kring kyrkan utsträcker sig slättlandskapet som följer sjösystemet längs Dalälven. Väster om kyrkan ligger en omfattande och relativt välbevarad bymiljö som är av riksintresse.

Övrigt

Riksintresse: **Grytnäs kyrkby och Östansbyn [W 5]** (Grytnäs och Folkärna sn)

Motivering: Bymiljö med storbondegårdar och bebyggelse från 1700- och 1800-talet, samt väl sammanhållen kyrkby.

Uttryck för riksintresset: På 1700-talet tillbyggd kyrka med anor från 1300-talet. Tätbyggd kyrkby med välbevarade gårdar, klart skild från omgivande bebyggelse.

Övriga byggnader

Prästgården med kyrkoherdebostad, arrendatorsboställe och tillhörande ekonomibyggnader ligger i nordvästra delen av Grytnäs kyrkby. Kyrkoherdebostaden är uppförd på 1880-talet. (Se ”Prästgårdsinventering”, 1976)

Strax sydväst om kyrkan, intill ån, står en äldre knuttimrad och rödmålad likbod, troligen från 1800-talet.

Kyrkoanläggningen

Kyrkogården

Kyrkogården begränsades länge till en smal jordremsa kring kyrkan som så småningom utvidgades mot öster. Den omgavs av en gråstensmur försedd med stiglucka vid huvudingången i väster. Nedre murdelen av den gamla kyrkoinhägningen utgör nuvarande mur i söder och grunden under de stora stenblocken som tillkommit i ett senare skede. I väster och söder utgör de kvarstående låga murarna stödmur för gamla kyrkogårdens jordfyllning,

Kyrkogården har utvidgats i flera etapper, först mot öster och sedan på 1960- och 1980-talen mot sydost. Den senast utvidgningen, en asklund intill ån i söder, genomfördes 2003.

Kyrkogårdens äldsta delar är kringplanterade med höga lövträd, som även förekommer längs grusalléerna. De yngre delarna har en asymmetrisk och mer öppen uppläggning med varierande och lägre vegetation.

I sydost, inom nya kyrkogården, uppfördes 1967 en ekonomibyggnad som förenar flera funktioner. Byggnaden i vit mexitegel under koppartak inrymmer personalutrymmen, förråd, garage och bårhus.

Kyrkan

Kyrkan består av ett rektangulärt, enskeppigt långhus med rak koravslutning i öster, i väster av ett kvadratisk torn mot långhuset samt av en tillbyggd sakristia mot norra långsidan. Kyrkorummets tak har tre välvda travéer, samtliga med stjärnvalv. De två äldsta i väster tillhör det ursprungliga kyrkorummets vilket fram till valvslagningen, kring slutet av 1400-talet, endast hade flackt tak. Den östra travén, nuvarande kor, tillfördes 1730. Sakristian mot norra långväggen var ursprungligen mindre men tillbyggdes 1746 till nuvarande storlek. Tornet tillfördes under slutet av 1700-talet.

Kyrkans stomme är uppförd av gråsten med dekorativa inslag av tegel i långhusets murkrön samt i östra gaveln. Valven är slagna av tegel och samtliga utrymmen har numera tegelgolv.

Kyrkans enda ingång är förlagd till tornet i väst. Ursprungligen hade långhuset en ingång i söder, i höjd med västra fönsteröppningen. Denna ingång omvandlades dock till fönster efter att det gamla vapenhuset av trä rivits 1883. Platsen för den ursprungliga ingången i söder, där tidigare vapenhus stod, markeras av en lodrät linje under fönstret. Sakristian har en yttre dörr, i sin västra kortsida.

Exteriör

Samtliga fasader har grovstruken / riven puts avfärgad i ljusgrått. Byggnadens sockel utgör egentligen del av murverket, vilket i sin nedre del lämnats oputsad och blottar gråstenarna i murarna. Långhusets murar har på vissa platser i sin övre del dekorativa blindingar som är slätputsade i vitt. På flera platser i murarna finns raka ankarlut. Långhus och torn har kraftigt profilerade lister av vitputs som takfot. Långhusets taklist har en fortsättning, i form av kordonglist, kring tornets kropp. Smygar och omfattningar till dörrar och fönster är utförda med vit slätputs. Solbänkar har täckning av kopparplåt, liksom tornets kordonglist.

Långhuset har tre fönsteraxlar på södra långsidan och endast en på norra sidan, då sakristian där upptar större del av fasaden. Korgaveln har ett fönster i mitten.

Långhuset har brutet tak som härstammar från 1700-talets slut, då tornet tillkom. Det var ursprungligen täckt med järnplåt, ett utförande som ändrades 1961 till kopparplåt för samtliga tak. Över långhusets östra nock står ett kulkors som bär en vindflöjel av smide med året 1739. Korset tillkom sannolikt kort efter tillbyggnaden av långhuset mot öster.

Tornet har fönsteröppningar i norr och söder, de liknar långhusets fönster men är något lägre. Klockkammaren har rundbågiga öppningar åt samtliga håll, vilka är försedda med tjärade träluckor. Över portalen på västra sidan finns en fönsteröppning i höjd med tornkammaren. Västra portalen har en enkel vitputsad omfattning, med bl.a. ram, profilerat överstycke och rundbågig öppning. Över portalen finns en inmurad minnesplatta av sandsten som påminner om 1930-talets restaurering. Porten har tjärade pardörrar med tredelade spegelfyllningar, i nedre del täckta med kopparplåt.

Tornets krön har en bred, putsstruken och profilerad takfot som täcks av tornhuvens takfall. Dessa kröns av en kvadratisk hög sockel som utgör basen till lanterninens utsiktsplattform. Utsiktsplattformen har ett räcke krönt med förgyllda klot. Plattformens sockel bär urtavlor i samliga väderstreck. Tornuret installerades 1895. Lanterninen har inglasade öppningar samt svängd huv som kröns av ett förgyllt kors på klot. Tornets huv och lanternin är täckta med kopparplåt.

Sakristian fick sin nuvarande utformning på 1740-talet då den äldre sakristian om- och tillbyggdes. De låga murarna är tjocka och bär ett högt valmat sadeltak som har plåtklädd skorsten i nordvästra delen. Sakristian har stickbågiga fönsteröppningar i öster och norr. Ytterdörren i väster har rak avslutning samt vitputsad omfattning och nisch.

Samtliga fönster, i långhus och torn, byttes ut 1835 (Karlén, 1939), och nuvarande fönstertyp härstammar från denna renovering. De består av rundbågiga fönster med dubbla vertikala poster, tvärposter och avslutning i solfjäder. Ramarna bildar en kvadratisk indelning för glasrutorna, som återfick blyspröjsning och antikglas på 1930-talet. Sakristians fönster är små, med tvålufte med rundbågig avslutning. Ramarna har rutindelning med blyspröjsning. Samtliga bågar och karmar är målade i en röd kulör.

Interiör

Den första större förvandlingen i kyrkans interiör skedde under 1700-talet. De medeltida målningarna överkalkades 1730, samtidigt fick kyrkorummet ett nytt kor i öster och bänkinredningen förnyades. På 1740-talet ombyggdes och utvidgades sakristian och 1752 tillkom nuvarande altaruppsättning.

Under 1800-talet utsattes kyrkans interiör, dess inredning och inventarier för större förändringar och förnyelser som föga tog hänsyn till befintliga kvaliteter och kyrkans ursprungliga karaktär. Bland ingreppen kan nämnas införandet av öppna kyrkbänkar, förnyelsen av fönstren, rivningen av altarbord och gravhällar, bytet av predikstol, förstoringen av dörröppningen till sakristian med dörrbyte, övermålningen av altaruppsatsen samt försäljningen av en rad inredningar och inventarier. Till perioden hör också införandet av värmekaminer samt tillkomsten av kyrkans första orgel.

Den stora renoveringen som genomfördes 1938 inriktade sig däremot på att återställa, åter skapa och konservera så mycket som möjligt av den medeltida kyrkan, men även av 1700-talets bidrag. Sakristian återställdes till större del till 1700-talets tillstånd. I långhuset återskapades tegelgolvet och i samband med detta grävdes hela golvet ut. Grönvalls praktfulla gravhäll återfördes på sin plats i koret efter att ha tjänat som tröskelplatta vid ytterdörren. Nya rekonstruerade slutna bänkar infördes och fönstren återfick blyspröjsar och antikglas. I väster revs läktaren och orgeln flyttades till tornrummet. Framförallt frilades det som återstod av kyrkans rika vägg- och valvmålningar.

Renoveringen som genomfördes under 1980-talet inriktade sig på funktionsförbättringar i byggnaden. Koret omdisponerades för att bättre motsvara nya behov. I samband med detta borttogs korets trappsteg som ersattes med ramp medan golvet fick ny tegelbeläggning.

Läktaren återinfördes i långhuset, orgeln ombyggdes och flyttades samtidigt fram. Bakom denna, i tornkammaren, inreddes samlingsrum i två våningar. Samtidigt uppsattes nya förvaringsskåp i sakristian och vapenhuset.

Helt dominerande i kyrkorummet är de praktfulla valven som genom restaureringen från 1930-talet återfått en del av sin forna glans. Långhuset mittvalv, ursprungligen korvalvet, är ett stjärnvalv med talrika ribbor, rikt målad dekor och dessutom figurer i relief. Till sin typologi är valvet ett s.k. sturevalv som bärs av atlanter i form av gubbar. Valvtypen kallas därför även "gubbvalv" (AC. Bonnier). Valvet i väster skiljer sig något i detaljer från det mittersta

och anses till typen tillhöra de s.k. Vadstenavalven (L. Östlund). Valvet över koret är även det ett stjärnvalv dock av annan typ. Det uppfördes i samband med tillbyggnaden av kordelen på 1730-talet och saknar målad utsmyckning men ribborna har delvis dekorativa inslag.

På väggarna, i långhusets travéer, finns åtta bevarade (av 12 st) konsekrationsskors som troligen härstammar från invigningen av kyrkan i början av 1300-talet. Tegelgolvet i långhuset är en rekonstruktion som utfördes på 1930-talet. Tegelbeläggningen i koret som avviker i tegelmönstret utfördes under 1980-talet, den är förhöjd i förhållande till kyrkorummets.

Sakristian som tillbyggdes 1746 har ett tegelgolv som delvis är från 1700-talet. Under nuvarande golv finns dessutom bevarade delar av äldre tegelgolv, i två nivåer. Under fyllningsmassorna påträffades vinkällare och öppen spis, båda infällda i de tjocka murarna. Den smala, rundbågiga dörröppningen mot kyrkorummets återställdes till ursprunglig utformning i samband med 1930-talets restaurering. Nuvarande plåtdörr, mot långhuset, återinsattes samtidigt. Detaljer tyder dock på att dörren ursprungligen varit högre och kan ha suttit på annan plats. Sakristian har gallerverk i fönstren samt järnluckor på insidan. Den nås även utifrån genom en dörr i väster. Genom 1930-talets restaurering har sakristian återfått mycket av sina ursprungliga detaljer och del av sin ålderdomliga karaktär.

Med tornets tillkomst på slutet av 1700-talet fick kyrkan ett nytt vapenhus som kom att ersätta det gamla uppfört mot södra långväggen. Altaret på norra sidan uppfördes på 1930-talet, och pardörrarna i väster och öster är troligen samtida liksom tegelgolvet som ansluter till kyrkorummets golv. I samband med den senaste restaureringen på 1980-talet tillfördes vapenhuset förvaringsutrymmen, toaletter samt en med dörr försedd trappa till tornkammaren.

Inredning och inventarier

Kyrkans nuvarande kor förenar 1700-talets barocka altaruppsats och 1980-talets tillägg i form av korfönstrets glasmålning och altarringens moderna formgivning.

Altaruppsatsen från 1752 är en gåva av lagmannen A. Grönvall, vars gravhäll numera är återförd till koret. Den består av ett altarkors över en sockel som på sin framsida är målad med ett motiv föreställande Nattvarden. Till altaruppsatsen hör även ett altarbord och den praktfulla marmorerade omfattningen kring korfönstret som skapar en tredimensionell arkitektur. Omfattningen av marmorerat och förgyllt trä består av bl.a. pilastrar som bär ett rakt överstycke med förgyllt sol. Vid slutet av 1800-talet övermålades altaruppsatsen i vitt och guld, men den återfick på 1930-talet sin ursprungliga färgsättning.

Den färgstarka glasmålningen i korets fönster är från 1980 och utförd efter en kartong av konstnären Sven Bertil Svensson. Motiven föreställer ”Det himmelska Jerusalem”.

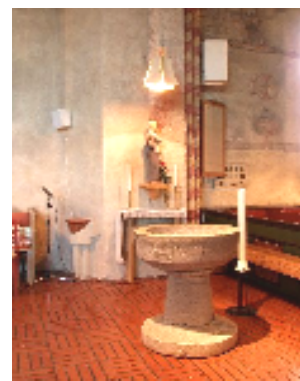
Nuvarande altarring med knäfall tillkom vid 1980-talets restaurering, den är utformad av konstnär Per Hartman.

Den ena av korets två nummertavlor är från 1700-talet, möjligtvis samtida med altaruppsatsen, den andra är en kopia. De bärs av pilasterliknande stolpar med marmoreringar. Tavlorna som är sköldformade inramas av snidade och förgyllda kransar.

Dopfunten av täljsten och är ett gotländskt arbete som dateras till 1200-talet. Den kan härstamma från ett tidigare kapell på platsen. Tillhörande dopfat är betydligt yngre och är en gåva från 1938.

Kyrkan har haft en rad predikstolar som efterträtt varandra. Föregångaren till nuvarande var en rikt utsmyckad predikstol från 1600-talet, vars snidade figurer numera återfinns i läktarbarriären. Nuvarande predikstol som tillkom 1845 är tillverkad i Västerås, möjligen hos den kända fabrikören O.A. Dahlman. Predikstolen har ljudtak och korgen som har konisk avslutning i nedre del har speglar som bär förgyllda liturgiska symboler på blå bakgrund. Trappan och räcket härstammar från senaste restaureringen, 1981. Timglaslet är från 1756.

Under århundraden har många bänkinredningar passerat i långhuset. Bänkarna förnyades exempelvis 1730 och 1794. De slutna bänkarna ersattes 1891 av öppna s.k. ”bönhusbänkar”, vilka avlägsnades i samband med 1938-års restaurering då nuvarande slutna bänkar insattes. Bänkdörrarna är utförda efter en bevarad 1600-tals dörr som fått stå som förebild och färgsättningen är en rekonstruktion.

Kyrkans äldsta ljuskrona hänger numera i sakristian. Den dateras till 1660-talet och är ett lokalt arbete utförd i smide. I kyrkorummets mittgång hänger tre ljuskronor av mässing. Endast en bär inskription, med dateringen 1775, men övriga bedöms vara från samma sekel. I vapenhuset hänger en sällsynt träkrona, ett allmogearbete som bär årtalet 1845. På väggarna hänger fem ljusplåtar i mässing från 1700-talet.

I samband med restaureringen på 1980-talet kompletterades belysningen med nya plåtarmaturer ritade av arkitekt J. Alton. Armaturerna hänger huvudsakligen över bänkkvarteren och under läktaren.

Det är oklart när första läktaren uppfördes men känt är att denna utvidgades och förändrades vid flera tillfällen, bl.a. 1725. Vid restaureringen på 1930-talet revs kyrkorummets läktare och den ersattes av utrymmet i tornrummets nedersta våning, över vapenhuset. Dit flyttades även orgeln och tornrummet lämnades öppet mot kyrkorummet. På 1980-talet återskapades läktaren i kyrkorummet och den fick då sin nuvarande form. Kyrkans nya orgel installerades samtidigt på läktaren. Utrymmet över vapenhuset inreddes med två våningar, bl.a. som personal- och samlingsrum. I samband med tillbyggnaden utsmyckades den nya läktarbarriärens speglar med apostlafigurer som härstammar från korgen av en tidigare predikstol, från omkring 1600-talets mitt. För formgivning av läktarbarriären stod konstnär Per Hartman.

Kyrkans första orgel, en Åkerman, tillkom 1876 och placerades på läktaren i väster. Nuvarande orgel är uppförd 1982-83 av Magnussons orgelbyggeri. Den inkluderar nio stämmor från den gamla Åkermansorgel som återanvänds i nya verket. Orgelfasaden är formgiven av Jerk Alton och gallret framför svällverket av Per Hartman.

Den fristående kororgeln från 1980 är tillverkad av Åkerman & Lund.

Tornet bär tre klockor av vilka den äldsta, lillklockan, är från 1643. Mellanklockan är ursprungligen från 1672 men omgjuten 1783 och 1814. Storklockan tillkom samtidigt som lillklockan men omgöts 1706 och på nytt 1727. Stor- och lillklockorna är gjutna i Grytnäs.

KULTURHISTORISK KARAKTERISTIK OCH BEDÖMNING

Kyrkplatsen och kyrkbyn i Grytnäs har gamla anor och är representativa för den välmående slättbygden vars utveckling även främjades av den långvariga järnhanteringen i området.

Grytnäs kyrka är till sina äldsta delar troligen från början av 1300-talet. Den medeltida kyrkan var blygsammare till sin storlek och bestod av endast två travéer under ett högt sadeltak. Byggnadens stomme var uppförd av gråsten och oputsad. De påkostade stjärnvalven tillkom först i slutet av 1400-talet. Det skulle dröja ytterligare några decennier innan korpartiet, med valv och väggar, fick sin praktfulla och färgrika dekor och kanske även då sina ”gubbar”.

Det dröjde sedan till 1700-talet innan kyrkan utsattes för betydande förändringar. År 1730 förlängdes långhuset med en ny korttravé och under följande årtionden om- och tillbyggdes sakristian. Under slutet av århundradet uppfördes det mäktiga tornet, samtidigt ersattes taket med nuvarande brutna tak. Troligen var det även då som kyrkan putsades utvändigt. Byggnadens hade genomgått en radikal och medveten förvandling. Invändigt hade redan tidigare den färgrika senmedeltida utsmyckningen överkalkats och koret fått sin tidstypiska altaruppsats. I stort hade nu kyrkan fått sin nyklassicistiska karaktär.

Bakom ombyggnaden under slutet av 1700-talet, då tornet tillkom, stod byggmästaren Erik Sjöström. Han hade tidigare uppfört tornen i bl.a. Garpenberg, By och Folkärna och tillämpade modifierade ritningar från dessa byggen, därmed släktskapet mellan dessa kyrkor.

Under 1800-talet genomgick kyrkans inredning en hel del förändringar och kyrkan ”moderniserades” efter tidens smak. En omfattande restaurering på 1930-talet, under ledning av arkitekt G. Holmdahl och konservator A. Nilsson, inriktade sig på att återställa så mycket som möjligt av den medeltida prakten. Det var då som valv- och väggmålningarna frilades. Ytterligare en omfattande renovering genomfördes på 1980-talet. Först och främst berördes koret, läktaren och orgeln samt tornets vapenhus och kammare.

Grytnäs kyrka präglas tydligt av två olika perioder. Utvändigt dominerar klassicismens formspråk som en följd av till- och ombyggnaden under slutet av 1700-talet. Invändigt dominerar medeltiden med de praktfulla valven och den rika målade dekoren. Medeltiden samlever där dock med inslag från den nyklassicistiska perioden, som tydligast i altaruppsättningen och i predikstolen.

Kyrkan och bymiljön ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövården

Att särskilt tänka på i förvaltning och användning av kyrkan och kyrkomiljön

- **Kyrkans ombyggda exteriör speglar nyklassicismens arkitektoniska ideal som framträder särskilt i tornhuvens och takets utformning**
- **Interiören har behållit en senmedeltida prägel som kommer till uttryck särskilt i de praktfulla valven och de restaurerade målningarna**
- **Altaruppsättningen och predikstolen är representativa tillägg från den klassiserande perioden**

Källor och litteratur

Ahlberg, H. 1996. *Dalarnas kyrkor i ord och bild*.

Berggren, Hugo. 1934. *Sveriges kyrkobyggnader. Västerås stift*.

Ericstam, A. 1934. *Grytnäs kyrka*. I Hedemora kontrakt. En Hembygdsbok.

Karlén, Arild. 1939. *Grytnäs kyrkas restaurering*. Julbok för Västerås stift.

Kortfattad beskrivning av Grytnäs kyrka. 1982

Orgel i Grytnäs kyrka. 1983

Risberg, Sten-Bertil. 1981. *Ett nytt Jerusalem-Om Grytnäs kyrkas restaurering 1980-81*.

Östlund, Lars. *Guide till Grytnäs kyrka*.

Östlund, Lars. 2002. *Grytnäs kyrka*.

Ågren, E.T: *Teckningar; rekonstruktion av kyrkans utseende 1309-1730 – 1730-1794*

Övriga uppgifter:

Inventeringsdatum: 2005-01-13

Fältinventering: Jean-Paul Darphin

Kulturhistorisk karakteristik och bedömning: Jean-Paul Darphin, efter samråd med referensgrupp utsedd av Västerås stift

Rapportsammanställning och foto: Jean-Paul Darphin

Färdigställd: 2005-12-15

Händelser: Kronologisk förteckning

År	H-Typ	Händelse	Källa
1300-tal		Första stenkyrkan uppförs	Östlund 2002 Ahlberg, 1996 Östlund 2002
1309	Invigning	Enligt ett årtal som ännu på 1700-talet var synligt i västra portalen	Ahlberg, 1996 Östlund 2002
1400-talets slut	Ombyggnad-Valvslagning	Långhusets platta, brädfodrade innertak ersätts med murade stjärnvalv (2 travéer). Ribbor och valv har ”gubbornamentik”	RAÄ; Östlund 2002; Karlén, 1939;
1500-talets första hälft	Utsmyckning av valven	Mittvalvet (då korvalv) och delvis tillhörande väggar utsmyckas med rikt målad dekor	Karlén, 1939; Östlund 2002
1669	Klockstapel	Ny klockstapel uppförs	Östlund 2002
1725	Ombyggnad-Interiör	Läktaren utvidgas	Östlund 2002
1730	Tillbyggnad av långhuset - Nytt kor	Kyrkan förlängs mot öster med nytt kor och långhuset får nuvarande utformning. Överkalkning av befintliga kalkmålningar. Ny bänkinredning. Byggnaden putsas utvändigt?	Östlund 2002; Ahlberg, 1996
1746	Tillbyggnad-Sakristia	Ombyggnad och utvidgning av sakristian (till nuvarande storlek)	RAÄ; Östlund 2002; Karlén, 1939
1770-tal		Ny klockstapel uppförs	Östlund 2002
1794-1799	Tillbyggnad-Torn	Byggm. Eric Sjöström. Tornet uppförs, långhusets sadeltak ersätts med nuvarande brutna tak. Ny bänkinredning. Klockorna flyttas fr. klockstapeln till tornet	RAÄ; Östlund 2002; Ahlberg, 1996
1835	Ombyggnad-Exteriör??	Renovering av tornkrönet. Befintliga blyspröjsade fönster ersätts med storruttiga rundbågiga träfönster.	RAÄ; Karlén, 1939
1845	Inredning	Ny predikstol (nuvarande) anskaffas	Karlén, 1939
1876	Orgel	Kyrkans första orgel installeras. Tillv. P.L. Åkerman, Sthlm. Värmekaminer installeras	Ahlberg, 1996 Östlund 2002; Karlén, 1939
1883	Rivning-Vapenhus	Kyrkans gamla vapenhus på södra långsidan, vilket var uppfört av trä, rivs	Karlén, 1939
1891	Restaurering-Interiör	Bl.a. förnyas bänkinredningen, slutna bänkar ersätts med öppna	RAÄ; Östlund 2002; Karlén, 1939
1895		Tornhuvn kompletteras med tornur	Östlund 2002
1938	Renovering-Interiör	Ark. G. Holmdahl; konserv. A. Nilsson; byggm. V. Andersson. Renovering/Restaurering, interiör. Återinförande av tegelgolv. Återinförande av sakristians ursprungliga dörröppning och dörr. Slutna bänkar återställs, enligt bevarade delar av en äldre modell. Äldre kalkmålningar tas fram och restaureras. Altaruppsatsen restaureras. Fönstren återfår blyspröjsar. Läktaren rivs, orgeln placeras i tornrummet, bakom valvbågen. Orgelverket ombyggs och utvidgas till 20 stämmor. Altare uppförs i vapenhuset. Även förnyelse och kompletteringar av tekniska installationer	RAÄ; Östlund 2002; Ahlberg, 1996; Orgeln i Grytnäs, 1983; Karlén, 1939
1961	Åtgärder-Exteriör	Renovering, underhåll utvändigt. Blinderingar i fasaderna tas fram, takets järnplåt ersätts med kopparplåt.	RAÄ; Ahlberg, 1996; beskrivn. 1982;
1980-81	Renovering/restaurering Interiör	Ark. J. Alton; konstnär Per Hartman. Ny färgsättning och dekor för del av inredningen, ny läktare i långhuset; inredning av utrymme i vapenhuset, omdisposition av koret, ny tegelbeläggning i kor, ombyggn. av torninredning, trappa och räcke till predikstol, flyttbar altarring, ambo; ny glasmålning i koret (konstn. SB Svensson); kororgel anskaffas, kompl. av belysning, förvaringsskåp i vapenhus och sakristia	RAÄ; Östlund 2002; Ahlberg, 1996
1982-83	Orgel	Nuvarande orgel, en Magnusson om 23 stämmor, installeras. Delar av den gamla orgeln återanvänds	Ahlberg, 1996 Östlund 2002